

Etisk Regelverk for Regnskapsførere

Vedtatt av generalforsamlingen i Regnskap Norge 17. juni 2011, endret 15. juni 2012.

Forord

Regnskapsførere er underlagt krav om autorisasjon dersom regnskapsføring skal drives i næring for andre. Regler om autorisasjonsplikt, regnskapsføring og hvilke lover og regler som gjelder for utføring av regnskapsførertjenester er regulert i regnskapsførerloven av 18. juni 1993, regnskapsførerforskriften av 8. februar 1999 samt God regnskapsføringsskikk (GRFS). De nevnte regler regulerer de autoriserte regnskapsførernes yrkesutøvelse samtidig som reglene setter krav til yrkesutøvelsen og forventninger til kvaliteten på det arbeidet de autoriserte regnskapsførerne skal utføre på vegne av kundene.

Regnskapsfører er en viktig bidragsyter til at kundene får god og relevant informasjon om økonomiske og administrative forhold. Regnskapsfører har egeninteresse av å følge de lover og regler som gjelder for utøvelsen av yrket, samtidig som det er i foretakenes og samfunnets interesse at regnskapsfører bidrar til at kundens regnskaper, merverdiavgiftsoppgaver, ligningspapirer og andre plikter vis a vis det offentlige etterleves med korrekt innhold.

For regnskapsførere er det viktig å opptre profesjonelt og korrekt, særlig i forhold til kundene. Det samme gjelder for egen virksomhetsutøvelse. Regnskapsførerregelverket inneholder i liten grad regler om etikk eller samfunnsansvar og vil derfor på dette område bli supplert av dette regelverket. Det er viktig med tillit til kvaliteten på de tjenester og den rådgivning som regnskapsfører leverer til sine kunder og til den rapporteringspliktige informasjonen som regnskapsfører utfører på vegne av kundene. Derfor er det for medlemmer i Regnskap Norge og deres medarbeidere som i næring påtar seg å føre regnskap for andre etablert et etisk regelverk som skal støtte opp under denne målsettingen. Daglig leder i Autorisert regnskapsførerselskap som er medlem i Regnskap Norge må påse at regelverket følges av alle ansatte i regnskapsførervirksomheten.

Medlemmer i Regnskap Norge som ikke fører regnskap for andre i næring skal følge regelverket så langt det passer. Det etiske regelverket anses å gi uttrykk for generelle yrkesetiske prinsipper som bør overholdes av samtlige autoriserte regnskapsførere.

Samfunnsansvar og etisk opptreden gjelder både i forhold til det arbeidet som utføres for kundene og i egen virksomhetsutøvelse. Dette etiske regelverket fokuserer særlig på forholdet til kundene. Det er likevel grunn til å understreke at det forutsettes at autoriserte regnskapsførere også tar samfunnsansvar i forhold til egen virksomhetsutøvelse, herunder på områdene etisk innkjøp, godt arbeidsmiljø og gode HMS-systemer og fokus på å begrense forurensing av det ytre miljø.

For å kunne oppfylle intensjonene i dette etiske regelverket er det en forutsetning at den som er ansvarlig for virksomheten sørger for en god intern prosess med implementeringen av regelverket, at det etableres gode interne rutiner i foretaket og god intern kontroll med hensyn til måloppfyllelsen. Alle disse tre elementene er sentrale for å skape en felles forståelse internt i bedriften og sørge for at regelverket faktisk etterleves.

Hva er etikk

Autoriserte regnskapsførere har et sett med lovregler, forskrifter og standarder som regulerer yrkesutøvelsen, og det forventes at man forholder seg lojalt til disse. Etikk handler om mer enn å overholde lover og regler.

Etikk er læren om hva som bør styre en persons handlinger med tanke på rett og galt. Etikken bevisstgjør enkeltpersoner på handlingsalternativer og handlingsvalg, og er det verktøyet som bør benyttes når det ikke fremstår som helt klart hvilken handling som er riktig. Etikken er prinsippbasert og gir ikke entydige svar i enhver situasjon. Dette etiske regelverket vektlegger de sentrale prinsippene som aktørene må ta i betraktning når det oppstår etiske dilemmaer.

I enkelte situasjoner kan de etiske prinsippene bli satt under press. Det forventes at verken indre eller ytre press medfører at regnskapsfører fraviker prinsippene (brudd på integritet).

Hvorfor er etikk viktig

God etisk opptreden har svært positive konsekvenser både for regnskapsfører og bransjen som helhet. Undersøkelser har vist at etisk opptreden virker positivt på omgivelsenes tillit og foretakets omdømme, både i forhold til offentlige og private interessenter. Foretak som vektlegger å opptre etisk korrekt tiltrekker seg kunder som mener at etikk er viktig og etikk blir således et konkurransefortrinn. Foretaket blir også en mer attraktiv arbeidsgiver og øker de ansattes trivsel, motivasjon og tillit til ledelsen. Etikk kan synliggjøre foretakets verdigrunnlag, vise at foretaket tar samfunnsansvar og utgjøre et viktig ledd i dets merkevarebygging.

I næringslivet blir det mer og mer fokus på etikk som en viktig verdiskapende faktor for å oppnå økt lønnsomhet. Regnskapsførerbransjen er ikke noe unntak i så henseende. Det er også mange eksempler på det motsatte der etiske standarder ikke er fulgt og dette i ettertid har vist seg å få betydelige negative økonomiske konsekvenser for de involverte.

Tillit er ikke noe man kan beslutte eller kreve, men må gjøre seg fortjent til ved å opptre aktsomt og redelig. Regnskapsførere skal derfor kjennetegnes ved høy etisk standard. Det innebærer at hver enkelt, i enhver situasjon der man i eller utenfor jobb identifiseres med regnskapsførerbransjen, må vise en adferd som oppfattes som tillitsvekkende, ærlig og redelig og som er i henhold til de normer og oppfatninger som gjelder i samfunnet.

I enkelte situasjoner er det nokså opplagt hva som er god etisk opptreden, mens i andre tilfeller vil det være nødvendig å bruke skjønn. Høy etisk standard utvises når man ikke stiller seg i en situasjon der redeligheten kan trekkes i tvil. Høy etisk standard handler om å utvikle holdninger og forståelse for god yrkesutøvelse. Det anbefales derfor at aktuelle problemstillinger knyttet til etikk settes på dagsorden med jevne mellomrom, for eksempel på faste kontormøter. Ledere har i denne sammenheng et særlig ansvar for å skape engasjement om etikkspørsmål i foretaket.

Kapittel 1 – Målsetting og virkeområde

- 1.1** Målsettingen med det etiske regelverket er å medvirke til at autorisert regnskapsfører (ARF) følger en yrkesholdning og foretar valg som fremmer den etiske standarden for yrket, samtidig som det skapes tillit og respekt hos kunder, offentlige myndigheter, finansinstitusjoner, forretningsforbindelser, kolleger og allmennheten for øvrig. Som ARF er det viktig å ta samfunnsansvar og gjennom dette bidra til at regler følges og at normer og adferd kommer samfunnet til gode gjennom utøvelsen av yrket.

1.2 For å fremme ovennevnte er det i dette regelverket lagt vekt på at ARF skal opptre med integritet, objektivitet, profesjonalitet, tilbørlig aktsomhet, konfidensialitet og lojalitet.

1.3 Det etiske regelverk gjelder for alle medlemmer i Regnskap Norge som i næring fører regnskap for andre. Regelverket gjelder også for andre medlemmer så langt det passer.

Det pålegger alle som er omfattet av det etiske regelverket å gjøre seg kjent med det og medvirke til at det blir fulgt. Ledere har et særlig ansvar for oppfølging av regelverket og skal fremstå som gode rollemodeller.

1.4 Det etiske regelverket er ikke uttømmende.

Kapittel 2 – Integritet

2.1 ARF skal opptre ærlig og redelig i sin yrkesutøvelse og unngå felles interesser og interessekonflikter med kunder som kan være egnet til å påvirke arbeidsutførelsen.

2.2 ARF skal ha et profesjonelt forhold til kundene for å sikre at de tjenester som leveres blir korrekte og tillitsvekkende i resultat. Regnskapsfører må ikke ha tilknytning til kunden som kan være egnet til å svekke integriteten ved utførelse av tjenester innenfor rammen av oppdragsavtalen.

2.3 Før ARF påtar seg styreverv må ARF foreta en grundig vurdering av sin integritet.

2.4 Verken ARF eller regnskapsførervirksomheten kan motta betydelige fordeler fra kunder. Dersom ARF mottar fordeler av mindre verdi må det være åpenhet rundt dette innad i virksomheten.

2.5 Verken ARF eller regnskapsførervirksomheten kan ha økonomiske forhold med kunden eller kundens konkurrenter som rokker ved eller reiser spørsmål om regnskapsførers uavhengighet.

2.6 Der ARF gir råd til kunden om valg av produkter eller tjenester som ikke inngår som en del av regnskapsførertjenestene må ARF opplyse om eventuelle fordelsavtaler.

Kapittel 3 – Objektivitet

3.1 ARF må utvise objektivitet i utførelsen av sitt arbeid. Objektivitet innebærer at informasjon ikke må tilpasses ut fra subjektive vurderinger av hva som vil være til noens gunst eller ugunst.

3.2 ARF må ikke bidra til å skjule eller tildekke feil. ARF må ikke la seg påvirke av pågående, truende eller overtalende kunder eller andre. De vurderinger som gjøres må være selvstendige og vurdert ut fra et faglig selvstendig ståsted

Kapittel 4 – Profesjonalitet

4.1 ARF skal ved sin faglige kompetanse bidra til kundens verdiskaping og påse at kunden følger de lover og regler som gjelder for de tjenester som ARF har påtatt seg.

- 4.2** ARF skal i sin virksomhetsutøvelse unngå enhver handling som kan svekke regnskapsbransjens omdømme. ARF må av hensyn til seg selv og bransjens omdømme være bevisst på sin framferd.
- 4.3** I markedsføringen av seg selv eller sitt arbeid må ikke regnskapsfører skade regnskapsbransjens omdømme.
- 4.4** ARF må tilrettelegge for at oppdragsgiver kan forstå prisingen av og innholdet i tjenestene som tilbys.
- 4.5** ARF skal søke å gi gode råd og opptre i tråd med det som ARF oppfatter som kundens behov.

Kapittel 5 – Tilbørlig aktsomhet

- 5.1** ARF må opptre med tilbørlig aktsomhet i utførelsen av sitt arbeid.
- 5.2** ARF må sørge for å ha tilstrekkelig kompetanse ved utførelsen av rådgivning.
- 5.3** Regnskapsvirksomheten må tilrettelegge for at alle ansatte informerer sine overordnede om vesentlige avvik som oppdages i regnskapsførers utførelse av oppdraget.

Kapittel 6 – Konfidensialitet

- 6.1** ARF må ivareta konfidensialitet i alt som vedrører kundene.
- 6.2** ARF må iverksette tiltak for å hindre at informasjon tilflyter andre enn de som har legitimt behov for informasjonen. Internt må det vurderes om det for enkelte kunder eller grupper av kunder skal iverksettes tiltak slik at kun medarbeidere med legitime behov har tilgang til kundeinformasjon.
- 6.3** ARF skal alltid utvise aktsomhet med å omtale kundeforhold.
- 6.4** Regnskapsførerselskapet skal som hovedregel forholde seg til de personer som er oppgitt som kontaktperson i oppdragsavtalen.

Kapittel 7 – Lojalitet

- 7.1** ARF skal opptre lojalt, hensynsfullt og med respekt overfor kunder, kollegaer, myndigheter, leverandører og andre samarbeidspartnere.
- 7.2** ARF må være seg bevisst sin rolle og posisjon som viktig medspiller til at næringslivet utarbeider korrekte regnskaper og oppfyller sine rapporteringsplikter vis a vis det offentlige. Respekt og samarbeid med kunder, andre regnskapsførere, det offentlige, arbeidsgiver og andre, blir derfor særlig viktig for å bidra til regnskapsførers anseelse og omdømme.
- 7.3** ARF som skifter arbeidsgiver skal ikke påvirke virksomhetens kunder til å skifte leverandør.
- 7.4** Eventuell kritikk av kollegaer og/eller kollegaers arbeid, som antas nødvendig å fremføre, skal være nøktern og saklig. Dette gjelder også ved overtagelse av ny kunde fra tidligere ARF.

7.5 ARF skal ikke gå til media eller tredjepart med ufordelaktig omtale av andre regnskapsførere.

7.6 ARF bør gi opplysninger om kritikkverdige forhold hos annen ARF til relevant instans der det er saklig begrunnet.

Kapittel 8 – Overholdelse av reglene

8.1 Foreningens Disiplinærutvalg og Appellutvalg anses som kompetente organ til å vedta sanksjoner eller avgi uttalelser vedrørende forhold som faller inn under det etiske regelverket.

Ikrafttredelse

Regelverket gjelder med virkning fra 1. januar 2012.

Vedlegg til Etisk Regelverk for Regnskapsførere

Kommentarer og eksempler

Kapittel 2 – Integritet

Til punkt 2.2

Å ha et profesjonelt forhold til kunden innebærer at man skaper en god relasjon til kunden, men at relasjonen normalt begrenses til det som er naturlig i et kundeperspektiv. En kunderelasjon blir ofte bedre med tiden. At kunderelasjonen blir bedre etter hvert som ARF lærer kunden å kjenne er både naturlig og riktig. For å sikre at ARF kvalitetssikrer dokumentasjon og regnskapsbilag samt gir uavhengig råd og veiledning til kunden på en betryggende måte bør regnskapsfører fortrinnsvis ikke ha personlig vennskap til kunden, men ha en profesjonell god relasjon til kunden.

Eks 1: *Kan ARF føre regnskapet for familie og nære venner?* Det er ikke forbud mot å føre regnskap for venner og familie, men ARF bør i disse typetilfellene være særlig oppmerksom på sin rolle og sine plikter vis a vis kunden. Enhver som fører regnskapene for familie eller andre nærstående bør også tenke over at dersom det gjøres feil i regnskapene så vil det for utenforstående være nærliggende å stille spørsmål ved om feilen er foranlediget av den nære relasjonen.

Eks 2: *Kan ARF føre regnskapet for et selskap hvor vedkommende selv har eierinteresser?* Det er ikke forbud mot dette. ARF kan f.eks. føre regnskapet for eget regnskapskontor, eiendomsselskap til dette mv. Dersom ARF fører regnskap for annen virksomhet hvor vedkommende er deleier, må ARF være særlig oppmerksom på kritikk for utførelsen som kan komme fra medeiere. Dersom det foreligger kritikkverdige forhold i tilknytning til regnskapet, vil det kunne reises spørsmål om det foreligger uheldig rolleblanding.

Eks 3: *Kan regnskapsførervirksomheten ha kunder som har nære relasjoner til ansatte i virksomheten?* I forlengelsen av det som er sagt ovenfor er det ikke noe forbud mot dette, men også her må virksomheten være oppmerksom på sin rolle og sine plikter vis a vis kunden.

Eks 4: *Kan regnskapsførervirksomheten ha kunder som utgjør mer enn 50 % av omsetningen?* Det er ikke noe forbud mot dette. Der ARF har et fåtall kunder som representerer hele eller deler av omsetningen bør ARF særlig vurdere hvilke risikoer dette innebærer for regnskapsvirksomheten.

Til punkt 2.3

Det ikke er forbud mot å påta seg styreverv i virksomhet som regnskapsførervirksomheten er regnskapsfører for. Regnskapsfører bør i imidlertid ha særlig fokus på å opptre med tilstrekkelig integritet dersom han påtar seg å være regnskapsfører og sitte i styret i samme virksomhet. Som et alternativ til å påta seg styreverv i virksomhet som regnskapsfører også fører regnskapene for kan regnskapsfører påta seg rollen som styresekretær eller styrerådgiver.

Eks. 1: *Kan ARF være eier, styremedlem og regnskapsfører i samme virksomhet?* ARF bør fortrinnsvis unngå å samtidig opptre som regnskapsfører, styremedlem og eier i kundens virksomhet.

Til punkt 2.4

ARF må ikke komme i et forpliktende forhold til kunden som rokker ved uavhengigheten hva gjelder plikten til på selvstendig grunnlag å vurdere de bilag og den dokumentasjon som skal legges til grunn for regnskapsføringen og innholdet i rapporteringen. Ved vurderingen av hva som er betydelig fordel bør det sees hen til de skattemessige reglene på området.

Eks. 1: *Kan ARF låne penger av kunden?* ARF kan ikke låne penger av kunden da dette vil rukke ved ARFs integritet.

Eks. 2: *Kan ARF motta gaver fra kunde?* ARF kan ikke motta gaver utover det som anses tilbørlig. Det innebærer at gaver av mindre verdi som vin, konfekt, blomster o. l. kan mottas.

Eks. 3: *Kan ARF delta i sosiale arrangementer sammen med kunde?* Dersom ARF ikke betaler kostnaden selv kan ARF ikke delta på sosiale arrangementer utover det som anses som tilbørlig. Julebord, sommerfest og lignende tilstelninger som ligger innenfor det som er normalt i næringslivet anses å være innenfor det som kan aksepteres.

Eks. 4: *Kan ARF motta rabatter og lignende fordeler fra kunde?* ARF kan ikke motta rabatter som anses som utilbørlig. I vurderingen av hva som anses utilbørlig bør en se hen til hvilke rabatter andre kan oppnå samt verdien av rabatten. Rabatter som kan påvirke regnskapsførers rolle bør regnskapsfører avslå.

Eks. 5: *Kan ARF tilby sosiale arrangementer for kunder?* ARF kan bare tilby dette der kunden dekker kostnadene selv så langt arrangementet ligger utenfor det som anses som normalt i næringslivet.

Til punkt 2.5

ARF kan ikke være involvert i prosjekter eller aktiviteter sammen med kunden dersom dette kan bidra til at det stilles spørsmålstegn ved regnskapsførers uavhengighet.

Eks. 1: *Kan ARF gjøre investeringer sammen med kunder?* ARF bør utvise stor aktsomhet dersom ARF inngår i forretningsaktiviteter sammen med kunder der man også er regnskapsfører. Unntak kan gjelde deltakelse i åpne prosjekter som retter seg mot allmennheten.

Eks. 2: *Kan ARF yte lån eller stille sikkerhet for kunde?* ARF kan ikke yte lån eller stille sikkerhet overfor kunde. Dette gjelder ikke for ordinær kredittgivning relatert til oppdraget eller i forbindelse med at ARF opptre som MVA-representant for kunden.

Eks 3: *Kan ARF ha regnskapsoppdrag når vedkommende driver konkurrerende virksomhet med kunden?* Dersom ARF er involvert i konkurrerende virksomhet i forhold til kunden må dette opplyses om før oppdraget aksepteres.

Til punkt 2.6

ARF må orientere kunder om avtaler som ikke inngår som en del av regnskapsførertjenestene og som ARF eller regnskapsførervirksomheten har fordeler av ved å anbefale til sine kunder. Orienteringen trenger ikke å omfatte selve innholdet i avtalen. På denne måten gjøres kundene oppmerksomme på at rådene ikke nødvendigvis er objektive, og at kunden derfor selv bør vurdere produktet og tjenesten.

Eks 1: *Må ARF alltid opplyse om eventuelle fordelsavtaler som ARF eller regnskapsførervirksomheten har ved å anbefale eller tilby varer eller tjenester til kunder?* I den grad fordelsavtalen inngår som en del av regnskapsførertjenestene etter oppdragsavtalen, trenger ikke dette opplyses til kunden. Dersom fordelene er uvesentlig trenger det heller ikke opplyses.

Eks 2: *Kan ARF eller regnskapsførervirksomheten inngå avtale om å selge kundelister til andre leverandører?* I den grad ARF eller regnskapsførervirksomheten selger kundelister eller andre kundeopplysninger til andre leverandører, må dette være godkjent av kundene.

Kapittel 3 – Objektivitet

Til punkt 3.2

Eks. 1: *Er det nødvendig å skille mellom kundens synspunkter og ARFs synspunkter i en skatteklage, lånesøknad eller lignende?* ARF må ikke identifisere seg med kunden på en slik måte at subjektive synspunkter fremstilles som objektiv informasjon. ARF må skille mellom de ganger denne målbærer egne argumenter og synspunkter, og når ARF målbærer kundens. Dette må ARF gjøre for at mottaker av synspunkter og argumenter skal kunne skille mellom subjektive påstander og informasjon fra ARF som en uavhengig og objektiv rådgiver.

Eks. 2: *Er det forskjell på hvilke bekreftelser og samtykker man trenger fra kunden avhengig av kjennskapet til denne?* Normalt er det ingen forskjell, men erfaringen viser at gode relasjoner brått kan snu når man er uenige om disponeringer som handler om økonomi. Av den grunn er det her som ellers viktig å få kundens skriftlige bekreftelser på disponeringer som kan gjennomføres på flere måter uavhengig av nært eller distansert kundeforhold.

Eks. 3: *Legger kravet om objektivitet begrensninger i rollen som proaktiv rådgiver?* Nei, det er ingen motsetninger mellom objektivitet og det og være en god og aktiv rådgiver vis a vis kunden.

Eks. 4: *Kan ARF akseptere å overse feil i skatteoppgjøret som han er oppmerksom på når kunden ber om det?* Når ARF oppdager vesentlige feil i skatteoppgjøret som kunden ikke ønsker å informere om, må ARF frasi seg oppdraget.

Eks. 5: *Hvordan bør faglig uenighet mellom kunden og ARF løses?* Relasjonen mellom ARF og kunde bør være god og balansert. Dersom kunden ikke respekterer de faglige vurderinger og anbefalinger som ARF kommer med bør ARF vurdere å frasi seg oppdraget. Vesentlige lovbrudd kan ARF aldri akseptere.

Eks. 6: *Bør man strekke seg lenger for store eller pågående kunder?* Utgangspunktet bør være at man behandler alle kunder på en god og profesjonell måte. ARF kan ikke gå på tvers av lover eller regler for å blidgjøre en kunde uavhengig av kundens størrelse. Kvalitet i regnskapsføringen samt korrekte regnskaper og innrapporteringer til det offentlige må holde samme standard uavhengig av type kunde.

Eks. 7: *Kan ARF reparere eller tildekke feil i regnskapene?* ARF kan ikke reparere kundens mangler i regnskapene uten å innhente kundens skriftlige forklaring. Forklaringen fra kunden må ikke fremstå som tvilsom. Er forklaringen tvilsom bør det vurderes om det er behov for ytterligere undersøkelser samt bekreftelser fra kunden.

Eks. 8: *Kan ARF være behjelpelig med å utarbeide dokumenter som dateres tilbake i tid?* ARF kan ikke utarbeide eller datere dokumentasjon for kunden uten skriftlig informasjon om de faktiske forhold eller på grunnlag av egen deltagelse. Feil eller mangler som rettes opp i ettertid må dateres med korrekt dato. En muntlig avtale kan i ettertid bekreftes med en skriftlig avtale, men må alltid inneha korrekt dato for møtet eller for underskrift.

Eks. 9: *Kan ARF anbefale kunden om å tilpasse seg skatte- og avgiftsreglene?* Lovlig tilpasning til regelverket ved at man foretar investeringer eller disponeringer som er skatte- og avgiftsmessige gunstige for kunden bør ARF opplyse om og anbefale. Deretter blir det opp til kunden å eventuelt gjennomføre disponeringene innenfor det som er lovlig.

Kapittel 4 – Profesjonalitet

Til punkt 4.2

Eks. 1: *Hvor langt strekker ansvaret for regnskapsbransjens omdømme seg?* ARF er lovpålagt å følge de lover og regler som gjelder for utøvelsen av yrket. I tillegg skal ARF bidra til at kundene følger de lover og regler som gjelder for virksomheten og de lovpålagte innrapporteringer som denne er underlagt. Det å ta ansvar for regnskapsbransjens omdømme handler i stor grad om å opptre på en god og tillitsvekkende måte, det være seg kvalitet i arbeidet, god kundeførelse samt adferd i sin alminnelighet.

Eks. 2: *Kan omdømme ha en sammenheng med ARFs måte å oppføre seg?* Omdømme eller anseelse opparbeides primært gjennom kompetanse og kvalitet på det arbeidet som ARF utfører. Likevel er det en kjensgjerning at omdømmetap kan skje på grunn av hvordan en person oppfører seg. Bevisstgjøring om rolle og bransjens anseelse er trolig tilstrekkelig til at de langt fleste opptre på en måte som fremmer bransjen.

Eks. 3: *Kan ARF opptre uavhengig av sin yrkesrolle utenfor kontortiden?* ARF bør som alle andre opptre lovløydig. Særlig gjelder dette innenfor områder som berører bransjens omdømme og hvor ARF har særlige forutsetninger. ARF kan f. eks ikke akseptere eller bidra til at svart arbeid finner sted. ARF må være bevisst på hvilken profesjon denne utøver. Utenfor kontortiden har man som utgangspunkt "fri", men det er et faktum at man som person og representant for ARF-bransjen også blir vurdert på fritiden. Av den grunn bør ARF, i likhet med andre profesjoner som er avhengig av tillit hos kunder, også være bevisst på sin framferd utenfor kontortiden.

Eks. 4: *Nevn eksempler på områder der ARF må være bevisst på sin framferd utenfor kontortiden?* ARF bør også vurdere sin framferd i foreninger som vedkommende er medlem av, i leserinnlegg, eller i sosiale medier.

ARF kan heller ikke delta i råd eller utvalg som ikke følger de lover og regler som gjelder for regnskap, skatt og avgift og som alle er rettsområder som ARF har gode forutsetninger for å vurdere lovligheten av.

Eks. 5: *Kan ARF diskutere med kunder utenfor kontortiden?* Ja, dette bør kunne gjøres, men dette må da skje på en betryggende måte, slik at sensitiv informasjon både om kunde og ARF ikke kommer andre for øre.

Særlig aktsom bør man være i de tilfeller hvor man begge reiser med offentlig kommunikasjon.

Til punkt 4.3

ARF må være ærlig og redelig og ikke fremføre overdrevne påstander om tjenester som tilbys, kvalifikasjoner som innehas eller erfaring som er opparbeidet. ARF bør være tilbakeholden med å fremme egne kvalifikasjoner som setter kolleger eller andre i et dårlig lys.

Eks. 1: *Er det tilstrekkelig å opptre i tråd med markedsføringsloven?* ARF må ikke reklamere i strid med markedsføringsloven. Blant annet så innebærer dette at ARF ikke må påstå at tjenesten er billigst og best. ARF skal ikke være forhindret fra å fremheve egne konkurransefortrinn, men må unnlate markedsføring av seg selv som provoserer eller skader kolleger.

Eks. 2: *Trenger ARF å opplyse kunden om at han fører regnskapet til en konkurrent av kunden?*

I utgangspunktet bør ARF opplyse om dette. Slik åpenhet er det ryddigste for begge parter. De fleste kunder synes at flere kunderelasjoner innen samme bransje bidrar til å styrke ARF's kompetanse og således komme kunden selv til gode.

Til punkt 4.4

Som en del av det å være profesjonell tjenestetilbyder er det viktig at ARF også bidrar til at kunden skjønner hva regnskapstjenestene vil koste, og hvilke forhold som kan ha innvirkning på sluttproduktet og prisingen av dette. Der ARFs kompetanse er mangelfull i forhold til et eller flere oppdrag bør ARF vurdere ikke å ta seg betalt for tilegnelse av denne kompetansen.

Eks. 1: *Pliker ARF å gi et pristilbud før arbeidet starter opp?* Nei, ARF plikter ikke å gi et bindende pristilbud. På forespørsel fra kunden plikter ARF å gi et prisestimat. Prisestimer bør være skriftlig. ARF bør undersøke og opparbeide seg tilstrekkelig kunnskap om kundens virksomhet, slik at prisestimatet blir mest mulig treffende for hva regnskapsførertjenestene vil koste. I tillegg bør ARF informere kunden om hvilke forutsetninger som ligger til grunn for prisantydningen.

Eks. 2: *Enkelte timeregistreringsprogrammer gir rom for å omdefinere 1 time (60 minutter). Er det tillatt å omdefinere 1 time når arbeidet er utført av spesielt dyktige eller effektive medarbeidere?* Det er ikke tillatt å benytte justeringsfaktor på medgått tid i disfavør av kunden. I favør av kunden kan justeringsfaktor benyttes. Dette hindrer ikke at det kan avtales fast pris for hele eller deler av oppdraget. For øvrig er det viktig at kunden faktureres fortløpende av hensyn til bokførings- og merverdiavgiftsregelverket og ikke minst at kunden på denne måten skal slippe overraskelser hva gjelder pris.

Eks. 3: *Kan kunden faktureres for at ARF skal tilegne seg ny kompetanse for å kunne utføre oppdraget?* ARF må ha den kompetansen som er nødvendig for å utføre oppdraget. Dersom kunden skal betale for at ARF skal tilegne seg ny kompetanse må kunden informeres om dette og skriftlig akseptere at ARF eventuelt fakturerer for denne tilegnelsen av ny kompetanse.

Til punkt 4.5

Det er et mål for ARF at denne oppleves som proaktiv og kompetent innenfor kjerneområdene regnskap, skatt og avgift. "Kjenn din kunde-prinsippet" er et godt utgangspunkt for denne proaktive holdningen.

Eks. 1: *Når kunden er i en vanskelig likviditetssituasjon, hvor aktiv skal ARF opptre?* Dersom ARF ser at kunden har en vanskelig likviditetssituasjon bør ARF påpeke dette overfor kunden. Ved remitteringsoppdrag bør ARF også opplyse om dekningslovens regler.

Eks. 2: *Hvordan skal man gå frem for å oppnå effektiv drift i kundeforholdet?* ARF må bruke sin innsikt og kompetanse til å gi kunden råd og veiledning om hvordan forholdet mellom ARF og kunde skal kunne optimaliseres til beste for kunden. Det innebærer også at man er bevisst på å påpeke behov for endring i kundens rutiner for å oppnå det mest mulig effektive kundeforholdet.

Eks. 3: *Kan ARF benytte opparbeidet kunnskap fra en kunde i utøvelsen av rådgivning overfor en annen kunde?* Dette er en naturlig del av kompetanseoppbyggingen hos ARF. Når slik rådgivning gis, er det imidlertid viktig at slik kunnskap ikke kan gjenkjennes som kundespesifikk informasjon, eller at eksisterende kunder har spesifikke eierrettigheter til opphavsmaterialet.

Eks. 4: *Hvordan skal man unngå kundekonflikter i en oppsigelsesperiode?* Konflikter har lettere for å oppstå i forbindelse med at kunden sier opp oppdragsavtalen. ARF bør medvirke til at kundeforhold avvikles på en god måte til beste for begge parter i avtaleforholdet. Tilbakeholdsretten er sterk og må ikke misbrukes.

Kapittel 5 – Tilbørlig aktsomhet

Til punkt 5.2

Både faktum og rettsregler kan være uklare. Råd og veiledning som gis må derfor ikke bære preg av at det kun finnes ett fasitsvar. Mye av rådgivningen som gis er basert på erfaringer og anbefalinger der flere løsninger kan være like gode. Dette må gjenspeiles i rådgivningen.

Eks. 1: *Kan ARF erstatte manglende kunnskap med innleie av personell?* ARF kan benytte innleid personell på fagområder, men dette forutsetter at oppdragsansvarlig har nødvendig kompetanse til å kvalitetssikre arbeidet.

Eks. 2: *Kan ARF trekke inn ekstern ekspertise til rådgivningsoppdrag en ikke klarer å løse med eget personell?* Dersom det oppstår rådgivningsbehov som ligger utenfor ARFs naturlige kompetanseområde må ARF gi kunden råd om å innhente denne kompetansen et annet sted, eller i samarbeid med ARF søke denne kompetanse fra tredjepart. I slike rådgivningstilfeller er det viktig å avklare ansvarsforholdene.

Eks. 3: *Kan ARF gi råd om pengeplasseringer?* ARF bør ikke gi råd om plasseringsalternativer da dette som hovedregel krever annen kompetanse.

Eks. 4: *Er likviditetsstyring arbeid som hører naturlig inn under et regnskapsføreroppdrag?* ARF bør gi råd om alminnelig likviditetsstyring.

Eks. 5: *Hva må ARF gjøre når en gir råd i skattespørsmål?* ARF bør gi råd om skattemessige løsninger, men må skriftlig redegjøre for eventuell usikkerhet.

Til punkt 5.3:

Enhver regnskapsførervirksomhet må tilrettelegge for at avvik og kvalitetsbrudd i regnskapene til kundene rapporteres og følges opp på en betryggende måte.

Eks. 1: *Bør avvik alltid registreres?* Dersom det oppdages kvalitetsbrudd av en viss størrelse og betydning i regnskapsutførelsen eller i forhold til kontorrutiner som gjelder for arbeidene med kundene bør dette registreres og rapporteres internt.

Eks. 2: *Bør avvikene registreres og følges opp selv om avviket ikke har ført til feil i regnskapene?* Alle avvik av en viss størrelse og betydning bør registreres uavhengig av om det har medført feil i regnskapene eller ikke, fordi det er viktig at alle ansatte får del i hva avvikene har bestått i. Slike avvik kan ansatte i regnskapsførervirksomheten lære av. Avvikene bør i den grad det er mulig anonymiseres.

Eks 3: *Bør kritikk fra kunde alltid rapporteres videre til overordnet?* Ros og ris fra kunder som er av vesentlig betydning skal rapporteres til overordnet.

Kapittel 6 – Konfidensialitet

Til punkt 6.2

Et godt utgangspunkt er å ta inn over seg at all informasjon som ARF kommer over som virksomhetsutøver er taushetsbelagt, med mindre kunden har løst ARF fra taushetsplikten eller det finnes hjemmel i lov som opphever taushetsplikten.

I selskaper med klare skiller mellom de ansattes oppgaver og ansvarsområder bør ikke alle ha lik tilgang til informasjon. Som hovedregel bør kundeinformasjon kun tilflyte de som har legitim interesse av å innhente informasjon i forbindelse med arbeid for kunden. Andre i virksomheten bør fortrinnsvis ha begrenset adgang til informasjon om andre kunder som de ikke jobber med og som de heller ikke har legitim interesse av å innhente opplysninger om.

Til punkt 6.3

Økonomiske og andre forhold av betydning for kunden som ARF får kjennskap til gjennom sitt arbeid skal aldri omtales på en slik måte at kunden kan identifiseres, med mindre kunden har akseptert omtalen i forkant.

Eks. 1: *Er det tilfeller hvor ARF må være særlig oppmerksom på behovet for intern taushetsplikt? ARF må være oppmerksom på at det gjelder særskilte regler for børsnoterte selskaper. ARF må særlig ta hensyn til reglene for personopplysninger som følger av personopplysningsloven. Også opplysninger som er kontraktsfestet/avtalefestet eller knyttet til virksomhet som er i salgsposisjon må behandles med aktsomhet. Der kunden har bedt om at det skal gjelde særskilte taushetsregler må dette tas hensyn til.*

Til punkt 6.4

ARF skal alltid kunne gi informasjon til overordnet organ eller nivå. ARF må være spesielt oppmerksom på forhold som gjør det nødvendig å informere kontaktpersonens overordnede, enten dette er daglig leder, styret eller styreleder.

Eks. 1: *Kan ARF (A) informere en annen ARF (B) om forhold som kan utgjøre et økonomisk problem for kunde som ARF (B) har? Det er avhengig av hvordan ARF (A) har fått informasjonen. Har ARF (A) fått informasjonen gjennom egne oppdrag kan han ikke informere ARF (B). I andre tilfeller kan informasjonen deles.*

Eks. 2: *Kan ARF informere kunde A om at kunde B er på vei mot konkurs dersom kunde A vil lide et stort økonomisk tap? Nei, ARF kan ikke dele denne type informasjon mellom sine oppdragsgivere.*

Eks. 3: *Der ARF på oppdrag fra kunden har utviklet et logistikk- eller lagerstyringssystem som er individuelt tilpasset kunden er det uetisk å selge samme system til andre kunder uten at ARF har tatt forbehold om at han skal ha rett til det.*

Eks. 4: *Kan ARF benytte f.eks. en Excel-fil som er utarbeidet som verktøy for en kundes kassesystem fritt til andre kunder med samme behov? Ja, med mindre kunden har betalt for arbeidet med utviklingen og tatt eksklusivitetsforbehold.*

Eks. 5: *Kan ARF benytte spesifikk kunnskap om en bransje som er opparbeidet hos en kunde hos nye kunder i samme bransje? Ja, men det må utvises stor aktsomhet i forhold til hva som er bransjekunnskap og hva som er eksisterende kundes interne forhold.*

Eks. 6: *I hvilke tilfeller kan ARF gå til overordnet med informasjon?* Dersom ARF har grunn til å tro at kontaktperson eller daglig leder ikke videreformidler informasjon som er av betydning for kundens virksomhet bør ARF informere overordnede i virksomheten, f. eks. daglig leder eller styreformann.

Eks. 7: *Kan ARF besvare spørsmål fra styremedlemmer i virksomheten som denne har som kunde?*
Nei, et vanlig styremedlem kan ikke få opplysninger fra ARF med mindre det er skriftlig avtalt med oppdragsgiver. Styrets leder eller et samlet styre kan få opplysninger fra ARF. Hvis det er uvanlig at styrets leder stiller spørsmål bør ARF gjøre undersøkelser for å avklare om det foreligger et lovlig valgt styre.

Kapittel 7 – Lojalitet

Til punkt 7.3

ARF må ikke informere kunder om opphør av arbeidsforhold uten aksept fra nåværende arbeidsgiver. Informasjon om at ARF slutter i en virksomhet bør være forbeholdt arbeidsgiver å informere om. Dette for å hindre at en ansatt påvirker kunder til å samtidig terminere sine oppdragsavtaler for å følge med til nytt arbeidssted eller ny oppstartet virksomhet.

Eks. 1: *Hvordan skal det gis informasjon om at ARF slutter i sin stilling?* For at ARF skal kunne avslutte sitt arbeidsforhold ett sted og dette skal kunne skje i ryddige former, bør ARF ta et møte med arbeidsgiveren. I dette møtet bør partene avtale hvem og hva som skal informeres om frem til ARF slutter.

Eks. 2: *Hvordan skal ARF opptre i oppsigelsestiden og i perioden etter?* ARF som slutter i en virksomhet må ikke omtale sin arbeidsgiver eller de ansatte hos denne på en slik måte at det kan oppfattes som en oppfordring til å skifte leverandør. ARF som slutter i en virksomhet og blir kontaktet av sin oppdragsgiver og som foreslår å videreføre samarbeidet hos ny arbeidsgiver eller hos ARF, bør avslå slikt uten avklaring med nåværende arbeidsgiver. ARF som har avsluttet arbeidsforholdet hos en virksomhet og startet egen virksomhet eller hos annen virksomhet, må ikke ta kontakt med tidligere kunder for å påvirke dem til å skifte leverandør. ARF som har avsluttet arbeidsforholdet hos en virksomhet og startet egen virksomhet eller hos annen virksomhet og som blir kontaktet av en tidligere kunde for å inngå et oppdragssamarbeid bør ta dette opp med tidligere arbeidsgiver. Dette gjelder for så vidt ikke dersom oppdraget er avsluttet med kunden eller kontakten skjer lenge etter at arbeidsforholdet er avsluttet i en periode overensstemmende med arbeidsavtalen.

(Red. anm.: Merk at vi har fått endringer i arbeidsmiljøloven kapittel 14 A som omtaler konkurransebegrensende avtaler i arbeidsforhold. Kommentarene til det etiske regelverket er ikke oppdatert i etterkant av endringen i loven, noe som gjør at teksten ikke lenger kan anses tilstrekkelig utfyllende.)

Til punkt 7.4

Det er ofte enkelt å høre kundens syn på saken og si seg enig med kunden. Av hensyn til at en sak kan være mer nyansert enn først presentert bør kritikk av kollegaers arbeid være nøktern og saklig. ARF bør fortrinnsvis unngå å kommentere kritikk av tidligere ARF basert på opplysninger fra nye kunder.

Eks. 1: *Kan ARF kritisere arbeidsgiver overfor andre medarbeidere, fordi det er for stor arbeidsbelastning eller kreves for mye?* ARF bør fortrinnsvis rette kritikken mot sine overordnede slik at arbeidsgiver får anledning til å rette på eller imøtegå denne kritikken.

Eks. 2: *Til hvem kan ARF rette kritikk av en kollega?* Kritikk kan fremføres til overordnet og til verneombud, men bør fortrinnsvis fremføres for kollegaen først.

Eks. 3: *Kan ARF etter avsluttet ansettelsesforhold frembringe kritikk av tidligere arbeidsgiver eller ansatte hos denne, knyttet til interne anliggender eller konflikter?* Kritikk mot tidligere arbeidsgiver kan kun rettes til denne.

Til punkt 7.5

Det er ukollegialt å snakke negativt om kollegaer for å fremheve seg selv. Samtidig er det selvsagt ikke noe i veien for at ARF deltar i samfunnsdebatten.

Eks. 1: *Kan ARF kommentere en annen regnskapsfører i media?* Dette bør unngås i forhold til en konkret sak, men forholdene kan kommenteres på generell basis. ARF må ikke selv oppsøke media og fremme kritikk av annen regnskapsfører.

Eks. 2: *Kan ARF rapportere annen regnskapsfører til myndighetene?* ARF som ved overtakelse av oppdrag eller på annen måte får tilgang til annen regnskapsførers arbeid og ser at denne fører regnskap uten autorisasjon eller bryter regnskapsførerloven på annen måte, bør straks gi melding til Finanstilsynet.

Eks. 3: *Kan ARF uttale seg negativt om bransjen i media?* Negative uttalelser om bransjen bør primært tas opp internt med Regnskap Norge eller med Finanstilsynet. Motivet må aldri være å fremheve seg selv på bekostning av andre regnskapsførere.

Til punkt 7.6

Der det er berettiget å gi opplysninger om kritikkverdige forhold bør dette gis til relevante instanser som Finanstilsynet, Økokrim, Politiet og Regnskap Norge. Dersom ARF ser at andre ARFere gjør ting som er i strid med loven eller forhold som kan ramme bransjens omdømme bør ARF vurdere å videreformidle disse opplysningene.

Eks. 1: *Hvordan bør ARF forholde seg til kundens kritikk av tidligere regnskapsførers arbeid?* ARF bør ikke nøre opp under kritikken. ARF bør heller ikke bringe videre slike uttalelser med mindre forholdet er rapporteringsverdig.

Eks. 2: *Hvordan bør ARF forholde seg når han oppdager mangler ved tidligere regnskapsførers arbeid?* ARF bør gi slik informasjon til kunden på en saklig og nøktern måte. Dersom dette medfører merarbeid og ARF opplever at tidsestimaten ikke samsvarer med det som er forutsatt må dette meddeles kunden.